

Checklista för urbant friluftsliv

Beskrivning och kartläggning av området

Faktorer som enligt dokumenterad forskning främjar urbant friluftsliv och som är avgörande för användningen av grönområden, är framförallt avstånd, storlek, antal element och antal upplevelser i området. (ref. Stigsdotter och Schipperijn)

Exempel: På 300 meters avstånd från bostaden nyttjas området 2,7 gånger per vecka. På 1 000 meters avstånd från bostaden nyttjas området 1 gång per vecka. (Notera att användarna inte kompenserar för bristen på grönområden i sitt närområde genom att uppsöka grönområden längre bort.)

Checklista med kategorier

Vi har gjort en indelning i olika kategorier för att visa på mångfalden och möjligheterna för urbant friluftsliv.

- 1. Naturlandskaps- och upplevelsekvaiteter, anpassning och anläggande**
- 2. Skydd av områden**
- 3. Underhåll/drift**
- 4. Flexibilitet**
- 5. Närhet**
- 6. Socialt/aktiviteter**
- 7. Säkerhet och fysiska skydd i området**

Vid kartläggningen används de kategorier som är relevanta för området och anpassas till lokala förhållanden. Varje kategori har sina egna checklistor.

När området kartlagts görs en bedömning av behovet av fysiskt skydd i området och en analys och sammanfattning av området med eventuella förslag på åtgärder upprättas.

Är området tillfredsställande eller krävs det åtgärder i området som ger möjlighet för mötesplatser, utövande av fysisk aktivitet och rekreation?

1. Naturlandskaps- och upplevelsekvaiteter, anpassning och anläggande

Beskrivning av olika typer av natur, befintliga anläggningar och faciliteter, och grad av anpassning för människor med funktionsnedsättning samt varierande åldersgrupper.

Frågor att ställa

Vad finns det för natur- och landskapskvaiteter i området? Vad finns det för upplevelsekvaiteter i området? Är området tillgängligt eller lämpligt för anpassning för personer med funktionsnedsättning? Vad finns i form av skyltning och ledmarkering till och inom området? Vad finns det för faciliteter i området? Vad finns det för kulturarv och kulturhistoria i området? Vad finns det för viloplatsar i området?

Kontrollpunkter

Rekreativa områden

Sammanhängande områden med gröna inslag – variation – öppet – gräsmattor – parker.

Mark och vegetation

Blommor – örter – buskar – träd/skogar. Typ av terräng, variation (t.ex. platt, kuperad). Vatten (bäck – älv – sjö – hav). Djur – fåglar – fiskar – insekter.

Graden av sensoriska upplevelser

Något att titta på/utsikt – något att lyssna på – stillhet och ro – lukta – smaka – känna – sol – skugga – doft av sjö/hav – ”frisk luft” – öppet/ljust – intimt/lummigt/”tätt”.

Information

Skyltar – karta – uppmärkning.

Varierat underlag

Mjukt – grus – gräs – fast underlag.

Områden där de olika målgruppernas behov tillvaratas

Gångtrafikanter bestämmer hastigheten före joggare och cyklister; exempel på lösning är separat löpspår och cykelbana, egna stigar eller vägar för hästridning.

Ljus

Upplyst slinga – belysningen som skapar trygghet – effekt/stämning – ledstråk – säsongens skiftningar.

Alternativa gångvägar

Flera möjliga rutter.

Plats för vila

Bänkar (på regelbundet avstånd) – sittgrupper – bål/grillplatser – picknickmöjligheter

Tydliga mål

Utsiktsplats – fontän – bäck – byggnad.

Diverse faciliteter och befintliga anläggningar

Toaletter/omklädningsrum – renhållning – soptunnor.

Kiosk – kaféer – värmestuga – utlåning av aktivitetsutrustning – övernattning, t.ex. vindskydd – skydd mot väder, vind och sol.

Säkra anslutningsvägar och anpassning

För cykel – barnvagn – rullator – rullstol – motordriven rullstol.

Underordnad checklista för tillgänglighet för alla – med fokus på användbarhet och tillgänglighet

- Bredd på gångväg/stig
- Underlag – grus/asfalt, fast/löst, plant/ojämnt
- Möjlighet till stegfri åtkomst och framkomlighet
- Lutning
- Vilobänkar med jämna avstånd
- Toalett (mycket viktigt för folk som vistas/rör sig utomhus)
- Närhet till bostad/parkering

Transportmöjligheter

Bilfritt – närhet till offentlig transport – parkering.

Aktivitetsutrustning

Träningsredskap – träning – volleyboll – fotboll – andra spel – urbana aktiviteter som t.ex. BMX – freerunning – parcour – klättring – skateboardåkning.

Rekreation i närhet av vatten

Fiskeplatser – strand – ramper – badmöjligheter och solbad.

Kulturarv och historia

Skyddsvärda kvaliteter – tillhörighet – identitetsskapande element.

2. Skydd av områden

Statligt/offentligt skydd av området, särskilda naturkvaliteter samt skydd av tillgång till och mot framtida regleringar och utbyggnader av området:

Frågor att ställa

Är området säkrat med avseende på utbyggnad? Skulle området kunna bli reglerat i annat syfte vid en senare tidpunkt? Finns tillgång till strand och vatten (ev. andra naturkvaliteter) som inte är säkrad? Är lugna och tysta områden kartlagda och säkrade?

Kontrollpunkter

Skydda grönområden – öronmärkning/registrering

Skydda lugna områden

Skydda tillgången till strand och vatten

3. Underhåll/drift

Frågor att ställa

Är området rent, snyggt och väl underhållet? Vem underhåller och sköter området? Sker regelbunden soptömning, rengöring av eventuella toaletter, gräsklippning?

Kontrollpunkter

Underhåll – röjning – plogning – sandning

Renovering – ansvarig – frekvens

4. Flexibilitet

Områdets lämplighet för användning året om, möjligheter för olika typer av tillfälligt bruk.

Frågor att ställa

Hur väl lämpar sig området för aktiviteter oberoende av tid på dygnet eller årstidsvariationer? Är detta exempelvis ett typiskt sommarområde som går att göra om för vinterlek, t.ex. skid- eller pulkabacke om vintern? Går det att genomföra eller testa tillfälliga åtgärder och aktiviteter i väntan på permanenta åtgärder?

Kontrollpunkter

Möjlighet att ändra efter årstid – alternativ användning

Belysning som ger ökade möjligheter för aktivitet vid skymning/kväll

Olika typer av aktiviteter – allroundanvändning

Möjlighet att prova på tillfälliga lösningar/åtgärder och tillfälliga arrangemang

Skydd mot trafik

5. Närhet

Avstånd och tillgänglighet från bostäder till närmaste område. Det upplevda avståndet till området kan vara längre än det reella avståndet på grund av olika slags hinder (fysiska och mentala). Graden av hinder visar hur sammanhängande/tillgängligt platsen/området/staden är för invånarna.

Frågor att ställa

Hur tillgängligt är området? Kan du med vanlig promenadtakt från närmaste bostadsområde få tillgång till området på tio minuter (var observant på olika målgrupper)? Vilka hinder finns på vägen (t.ex. trafikerad väg, avsaknad av trottoar/gångbana, allmän tillgång)? Finns det något som gör att området känns otryggt/oattraktivt? Går det att åka kollektivt till och från området. Går det att parkera i området?

Kontrollpunkter

Avstånd mellan bebyggelse/bostäder och grönområden

Genvägar och goda förbindelser som gör området attraktivt att ta sig till och använda

Möjliga hinder – fysiska och mentala för alla (barn, funktionsnedsatta och äldre)

Möjlighet att åka kollektivt till och från området samt åka bil till och från området, parkerin

6. Socialt/aktiviteter

Möjligheter för socialt bruk, olika aktiviteter och typer av kvaliteter i området utifrån kartläggningen/beskrivningen i föregående punkter.

Frågor att ställa

Finns det några anlagda sociala mötesplatser i området? För vilka målgrupper är dessa avsedda? Vad lämpar sig området för (aktiviteter, rekreation)? Hur attraktivt är området för olika målgrupper (barn, ungdomar, äldre och andra)?

Kontrollpunkter

Sociala mötesplatser

Varierade mötesplatser – mötesplatser för människor i alla åldrar.

Möjlighet till rekreation

Rastplatser – uppleva väder och vind – uppleva natur – läsa – lyssna på musik – tänka – röra sig.

Aktivitetsområden som är organiserade och anpassade för aktiviteter i olika åldersgrupper

Ytor som kan användas för olika saker – bemästrande och utmaningar – variation – från låg tröskel – spel – självaktivering.

Motionsmöjligheter

Promenad – joggning – löpning.

Platser för årstidsbundna aktiviteter

Isbana/skridskor – skidor – vattenaktiviteter – paddla – ro – segla.

Allroundområden för små festivaler, evenemang, kulturfester

Små scener för spontanaktiviteter och gratis användning – kulturaktiviteter – konserter – utställning – teater – konst – dans.

7. Säkerhet och fysiska skydd i området

Behov av fysiskt skydd för att undvika personskador och andra typer av skador.

Frågor att ställa

Finns det terrängformationer i området som kan utgöra en fara för människor, till exempel branter, stup och stenras? Finns tillgång till vatten, åar, eller sjöar som kan utgöra en fara för människor till exempel vid fall ut i vatten där det krävs stigar för att ta sig upp igen eller finns behov av livbojar?

Krävs gallring av buskar och träd för att förbättra överblicken över området? Behövs belysning i området? Behövs skyltning eller märkning i området?

Kontrollpunkter

Säkerhets- och skyddsåtgärder med avseende på terrängformationer och vatten (t.ex. ras och översvämning)

Trygghet och avskärmning – staket

Trygghet – belysning och skyltning/märkning – visuell översikt